

Ερευνα και διδασκαλία του χορού

Αλκης Ράφτης

Ο δάσκαλος δεν είναι απαραίτητα και ερευνητής. Στους διάφορους γνωστικούς χώρους, οι δύο αυτές λειτουργίες εκτελούνται από διαφορετικά άτομα, μια και η προσέγγιση είναι εντελώς διαφορετική. Ο δάσκαλος επιλέγει μέσα ένα σύνολο γνώσεων τη διδακτέα ύλη και αναλαμβάνει να τη μεταδώσει στους μαθητές του. Ο ρόλος του συνίσταται στην αφομοίωση και τη μετάδοση των γνώσεων.

Ο ερευνητής, από την άλλη, αναλαμβάνει την διεύρυνση του συνόλου των γνώσεων που έχουν συγκεντρωθεί για ένα θέμα. Και αυτός, όπως ο δάσκαλος, πρέπει σε πρώτη φάση να έχει αφομοιώσει τις υπάρχουσες γνώσεις. Κατόπιν όμως, αντί να τις μεταδώσει, φροντίζει να τις εμπλουτίσει με νέες γνώσεις. Ο ερευνητής παράγει νέα γνώση, ενώ ο δάσκαλος αναπαράγει τη διατιθέμενη γνώση.

Η παραγωγή νέας γνώσης θέτει αυτόματα ορισμένα ερωτήματα:

- **Αναγνώριση.** Τί θα αναγνωρίσουμε σαν έρευνα; Ποιός είναι ερευνητής και ποιός δεν είναι; Είναι έρευνα π.χ. μια απλή συλλογή πληροφοριών ή αντικειμένων; Είναι έρευνα η παρουσίαση γνωστών πληροφοριών ή απλών σκέψεων με έναν πρωτότυπο τρόπο;

- *Προσανατολισμός*. Ανάμεσα στις διάφορες δυνατές κατευθύνσεις που μπορεί να πάρει η ερευνητική διαδικασία, ποια θα είναι τα κριτήρια επιλογής; Θεωρητική ή εφαρμοσμένη έρευνα; Αναζήτηση λύσεων στα άμεσα προβλήματα ή στους γενικότερους προβληματισμούς;
- *Χρησιμότητα*. Πόσο χρήσιμη θα είναι η νέα γνώση; Μπορούμε να πούμε: "Η γνώση για τη γνώση"; Αν όχι, μπορούμε να εκτιμήσουμε τις πιθανότητες η γνώση αυτή να γίνει κάποτε χρήσιμη;
- *Κόστος*. Η έρευνα έχει πάντα ένα κόστος, όσο κι αν αυτό σπάνια εμφανίζεται κι ακόμα πιο σπάνια πληρώνεται. Είναι το κόστος του κάθε ερευνητικού έργου ανάλογο με τα προσδοκώμενα αποτελέσματα;

Η έρευνα είναι στη φύση του ανθρώπου, ο καθένας ψάχνει να μάθει κάτι, γυρεύει να βρει λύσεις στα καθημερινά του προβλήματα, πειραματίζεται στο δικό του μικρό χώρο, ή ρωτάει να μάθει πληροφορίες, έστω κι από απλή περιέργεια. Η επιστημονική όμως έρευνα είναι κάτι πολύ περισσότερο, δεν είναι μια οποιαδήποτε αναζήτηση.

- *Η επιστημονική έρευνα* προϋποθέτει κατ' αρχάς την καλή γνώση του αντικειμένου. Γιατί, όπως είπαμε, η επιστημονική έρευνα δεν είναι η απλή αναζήτηση γνώσης αλλά η αναζήτηση νέας γνώσης. Για να αναγνωρίσει λοιπόν κανείς το νέο, πρέπει να γνωρίζει καλά το παλιό.
- Επιπλέον, *η επιστημονική έρευνα διαφέρει* από την οποιαδήποτε έρευνα στο ότι χρησιμοποιεί μια αναγνωρισμένη μέθοδο ή ένα σύνολο δοκιμασμένων επιστημονικών μεθόδων, μια μεθοδολογία. Η μεθοδολογία εξασφαλίζει ότι τα αποτελέσματα της έρευνας θα είναι βάσιμα.

Στις φυσικές επιστήμες, η έρευνα γίνεται σε μεγάλο βαθμό εργαστηριακά. Εκεί τα πράγματα δεν είναι πιο εύκολα, είναι όμως πιο ξεκάθαρα. Στις κοινωνικές επιστήμες όμως, οι δυνατότητες πειραματισμού είναι μικρές, εφόσον το αντικείμενο είναι η μελέτη της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Και εκεί όμως ο ερευνητής είναι υποχρεωμένος να προχωράει με τα σίγουρα βήματα του επαγωγικού συλλογισμού και να συνάγει συμπεράσματα στη βάση μιας αποδεικτικής διαδικασίας.

Αν δούμε το χορό σαν κοινωνικό φαινόμενο, θα τον ερευνήσουμε με τις μεθόδους των κοινωνικών επιστημών (εθνολογία, κοινωνιολογία, ψυχολογία, ιστορία κλπ.). Αν τον δούμε σαν τέχνη, η μόνη επιστημονική αντιμετώπιση που επιδέχεται είναι στα πλαίσια της ιστορίας της τέχνης. Αν πάλι τον θεωρήσουμε σαν ένα σύνολο ανθρώπινων κινήσεων, τότε θα πρέπει να τον μελετήσουμε με τις μεθόδους των φυσικών επιστημών.

Όσο και αν τα σύνορα μεταξύ των επιστημών είναι ασαφή, είναι απαραίτητο να ορίζει ο ερευνητής το επιστημονικό του στίγμα: σε ποιον γνωστικό χώρο θα κινηθεί, με ποια στοιχεία θα ξεκινήσει, ποιας επιστήμης τις μεθόδους θα ακολουθήσει. Ένας τέτοιος αυτοπροσδιορισμός - σε έναν βαθμό και αυτοπεριορισμός - είναι αναγκαίος για να εξασφαλισθεί η αξιοπιστία των αποτελεσμάτων. Η αξιοπιστία είναι εκείνη που δίνει την επιστημονική χροιά σε μια έρευνα.

Η αξιοπιστία ελέγχεται από την επιστημονική κοινότητα, από τους ομότιμους ερευνητές στον ίδιο γνωστικό χώρο. Αυτοί και μόνο αυτοί είναι σε θέση να κρίνουν την αξία της ερευνητικής διαδικασίας. Όχι απαραίτητα την αξία των αποτελεσμάτων - αυτή θα κριθεί από αυτούς που θα τα χρησιμοποιήσουν - αλλά την αξία της διαδικασίας για την εύρεση των αποτελεσμάτων.

Να λοιπόν γιατί γίνονται συνέδρια. Για να δοθεί η ευκαιρία στους ερευνητές να παρουσιάσουν συνοπτικά τις έρευνές τους στους συναδέλφους τους και να αξιολογηθούν. Το συνέδριο δεν είναι παρά ένα παζάρι, όπως ακριβώς τον παλιό καιρό, όπου ο κάθε ερευνητής φέρνει την πραμάτεια του. Αυτοί που θέλουν να πωλήσουν έρχονται, βλέπουν την φετινή σοδειά, και παίρνουν ότι θα τους χρειαστεί.

Θα ήταν κοινοτοπία να πούμε ότι ο δάσκαλος (με την πιο ευρεία έννοια) έχει ανάγκη από τον ερευνητή που θα ελέγξει τις υπάρχουσες γνώσεις και θα τις εμπλουτίσει με νέες. Θα ήταν μικρότερη κοινοτοπία να προτείνουμε στον κάθε δάσκαλο να δοκιμάσει τον εαυτό του στην έρευνα. Βέβαια, όπως είπαμε παραπάνω, ο καθένας που ψάχνει δεν είναι ερευνητής. Απαιτείται η καλή γνώση των προϋπαρχουσών ερευνών και η μεθοδολογία.

Δεν είναι βέβαια λίγοι (σε όλους τους χώρους) εκείνοι που γεμίζουν τις σελίδες με ανούσιες γενικολογίες που τις παρουσιάζουν σαν ερευνητικές εργασίες, ή με κοινοτοπίες ντυμένες με βαρύγδουπο λεξιλόγιο. Ούτε εκείνοι που ανεμίζουν διπλώματα και ακαδημαϊκούς τίτλους για να κρύψουν την απουσία ουσιαστικού έργου. Ο πραγματικός ερευνητής είναι σεμνός. Εχοντας μελετήσει το πλήθος των ερευνητών που προηγήθηκαν, συνειδητοποιεί τη δική του ασημαντότητα.

Πρέπει λοιπόν η έρευνα να ανατίθεται στους λίγους που έχουν τις βαθιές γνώσεις και την όρεξη για πρωτοποριακή δουλειά. Θα τολμούσα όμως να υποστηρίξω ότι - παρ' όλες τις παραπάνω επιφυλάξεις - στο χορό η ερευνητική διάσταση του δασκάλου είναι όχι μόνο εφικτή αλλά και αναγκαία.

Εφικτή είναι γιατί ο όγκος των μέχρι τώρα γνώσεων δεν είναι μεγάλος, μπορεί λοιπόν ο επίδοξος ερευνητής να τις αφομοιώσει σχετικά εύκολα. Οι μέθοδοι έρευνας δεν είναι τόσο πολύπλοκες, δεν χρειάζονται ειδικές σπουδές για να εφαρμοστούν σε πρώτη φάση. Πόσο μάλλον που μπορεί ο καθένας να συνεργαστεί με κάποιον ειδικό στο θέμα αυτό. Στην Ελλάδα, όπως και νά 'ναι υστερούμε στη μεθοδολογία, αλλά αυτός δεν είναι λόγος να μην κάνουμε έρευνα.

Αναγκαία είναι η έρευνα για τους δασκάλους για δύο λόγους. Ο πρώτος είναι ότι ο δάσκαλος που έχει μάθει για το χορό από πρώτο χέρι, από δική του έρευνα, είναι σίγουρα καλύτερος. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι στη χώρα μας το μέγεθος των πληροφοριών για το χορό και γενικά για την παράδοση είναι μεγάλο και χάνεται με γρήγορο ρυθμό. Όχι μόνο οι δάσκαλοι, αλλά και πολλοί άλλοι είναι απαραίτητο να κινητοποιηθούν για να καταγράψουν στοιχεία του παραδοσιακού πολιτισμού πριν είναι πολύ αργά.

Να λοιπόν γιατί επιμένουμε στην καταγραφική, την επιτόπια έρευνα, και την έχουμε θεσπίσει σαν κύριο άξονα των συνεδρίων μας. Σ' αυτήν "ψήνεται" ο ερευνητής, και αυτήν έχει ανάγκη τώρα η Ελλάδα. Την έρευνα που κάνουμε στο γραφείο μας, την "έρευνα πολυθρόνας", όσο κι αν είναι χρήσιμη, μπορούμε να την αφήσουμε γι αργότερα. Όταν θα έχουμε ερευνητές με βαθιά και πολύπλευρη θεωρητική κατάρτιση, όταν θα έχουν καταγραφεί τα περισσότερα στοιχεία, κι όταν θα έχουν χαθεί πια οι τελευταίοι πληροφορητές.